

Incursiune în hermetismul alexandrin

(cu accent asupra “Corpus Hermeticum”)

C. R.

2013

1 Hermes Trismegistus

Majoritatea autorilor îl plasează pe Hermes Trismegistus în secolul al IV-lea î.e.n. Deși nu putem fi siguri asupra datelor în ceea ce privește un eventual personaj istoric, hermetismul în calitate de curent filosofic și religios este intim legat de sincretismul eleno-egiptean al zeului Hermes-Thoth, precum și de perioada de pronunțată dezvoltare și prosperitate a orașului Alexandria. Astfel, Riffard încadrează hermetismul greco-egiptean între 323 î.e.n. sau sfârșitul secolului al III-lea î.e.n. până spre anul 300 e.n. [12]. Faivre, în [7], vorbește de hermetismul alexandrin, menționând în prezentarea sa atât faptul că Alexandria, întemeiată în 332 î.e.n., “cunoscuse o dezvoltare rapidă, încât devenise una din cetățile cele mai importante ale Antichității, cât și ideea că “se poate vorbi de patru religii noi și chiar rivale, din secolul al II-lea până în al IV-lea: hermetismul, gnosticismul, neoplatonismul și creștinismul. Fiecare posedă cu celelalte trei importante puncte comune”.

Rezultatul sincretismului mai sus menționat reprezintă moștenirea mitică însoțită de Hermes Trismegistus. Zeul grec Hermes focalizează prin atributele sale principiul fundamental al contopirii Dualității în Unitate. Astfel, acesta este considerat zeul mesager, deopotrivă “orizontal”, în varianta populară, între figurile panteonului grecesc, cât mai ales “vertical”, între om și divin. De asemenea, Hermes este prin excelență un psihopomp, facilitând traseul oamenilor între viața pământească și cea de apoi, și sub conotația aceleiași funcții, este prezentat drept zeul călătoriei, al granițelor de orice fel. Atributele “folclorice” de patron al hoților și mincinoșilor pot fi traduse în sens superior prin propensiunea prometeică, cât și, paradoxal, prin cultivarea secretului și ocrotirea acestuia de ochi profani. În acest sens, în prefața la “Fecioara Lumii” din [4] se precizează: “Hermes, Divinul și Destăinuiitorul, a fost numit în glumă de către greci Hoțul (...). Dar în felul acesta se indicau în chip tainic puterea și arta înțelegerii de a-și însuși lucrurile din punct de vedere intelectual”.

Protector al păstorilor și îngrijitorilor de turme, Hermes apare iarăși sub aspect de ghid, desigur unul de natură spirituală, idee cu o posibilă rezonanță semantică în titlul primului tratat din Corpus Hermeticum, “Poimandres” (tradus literal ca “păstor al oamenilor”). Patron al oratorilor, poezilor, atletilor și negustorilor, zeu al măsurătorilor și invenției, purtător al caduceului, Hermes se înfățișează ca o alăturare nupțială a dinamismului și prudenței, a acțiunii și contemplării, a voinței și cunoașterii. În prefața la “Fecioara Lumii” din [4] sunt enumerate accesoriile zeului: “toiagul, aripile, sabia și pălăria, denotând știința magicianului, curajul aventurierului, voința eroului și discreția adeptului”. Cartea numerotată XXII în setul Mantegna Tarocchi poartă numele Mercurio [6], înfățișând, pe lângă zeu, capul tăiat al lui Argos, semnificația simbolică

Notă despre traduceri. Traducerile autorului sunt:

- traducerea citatului din Martianus Capella, din [6] (engleză)
- citatul din Stevenson [14] (engleză)
- citatul din Mackey [10] (engleză)

În cazul citatului despre Crater din “Corpus Hermeticum”, am preferat în spiritul omogenității traducerea română, în schimbul variantei franceze (Corbin citează din Festugière) sau a unei eventuale traduceri a acesteia.

Notă despre francmasonerie și hermetism (în general, nu doar cel alexandrin). Secțiunea “Influente și corespondențe” prezintă concis câteva legături simbolice între craft și persoana și opera (atribuită) lui Hermes Trismegistus. Majoritatea cercetărilor la nivelul originilor francmasoneriei și a “depășirii” simbolismului prezentat în gradele masonice prin corespondențe cu hermetismul au fost realizate cu mai mult entuziasm “esoteric” decât rigoare științifică în istorie și filologie. Oferim ca exemplu articolul [8], care delimitează lucid “pure Antient Masonry” cuprinzând craftul și Royal Arch de elaborările ulterioare, și subliniază diferențele între simbolurile strict masonice și câteva posibile interpretări ale cercetătorului esoteric.

a legendei fiind eliberarea de puterea Sorții prin cunoașterea hermetică, depășirea celor douăsprezece case zodiacale orizontale în ascensiunea sub semnul Decadei, sau, în fine, triumful Vieții asupra morții.

Atribute ale lui Hermes sunt evidențiate și în opera medievală cu caracter alegoric “Nunta lui Mercur cu Filologia”, de Martianus Capella, în care Jupiter apreciază că Mercur e “lira noastră, vorbirea, bunătatea și adevăratul geniu”¹, dar și un interpret al minții umane. În Renașterea timpurie, Boccaccio îl va menționa pe Mercur în “De genealogia deorum” și sub aspectul de stăpân al vântului (“*ventos agere Mercurii est*”), sugerându-se astfel puterea, flexibilitatea și claritatea Intelectului uman. Nu în ultimul rând, numele lui Hermes reprezintă, nu întâmplător, originea etimologică a unor cuvinte precum “hermă”, “ermetic”, sau “hermeneutică”.

Echivalentul egiptean al lui Hermes, zeul cu cap de ibis, Thoth, este în mod similar reprezentat ca un mediator al zeilor și deopotrivă între aceștia, ca un judecător al morților și ca inventator al magiei și scrisului (și anume sistemul hieroglific), fiind totodată asociat cu dezvoltarea științei.

Pornind de la această scurtă lămurire a primului nume, ne rămâne să căutăm o interpretare cât mai adecvată a epitetului grec “Trismegistus”, semnificând “cel de trei ori mare”. În “Cuvântul înainte” al [4] se prezintă punctul de vedere al autorului lucrării “Chronicon Alexandrinum” (47 e.n.), “care este de părere că, deși Hermes propovăduia unitatea lui Dumnezeu, el susținea deopotrivă existența a trei puteri supreme”, opinie împărtășită de Suidas, în enciclopedia din secolul al X-lea, “Suda”. Principiul relevat de o asemenea idee este acela fundamental al trinității în unitate, prezent în cele mai importante religii, tradiții și filosofii. În Tabla de Smarald, tradusă în latină “Tabula Smaragdina”, se precizează în al doisprezecelea punct: “Iată pentru ce sunt numit Hermes Trismegistus, având trei părți din filosofia lumii întregi”. Aceste trei părți sunt considerate: alchimia, astrologia și teurgia. Precizăm că în sens esoteric, alchimia nu se referă la o operație exterioară, ci la o operă de transmutație interioară, iar astrologia nu este înțeleasă în sens divinatoriu, ci sub aspect simbolic. În ceea ce privește teurgia, Faivre, în [7], o definește astfel: “Prin ‘teurgie’ trebuie să înțelegem, reamintim acest lucru, cunoașterea unei teorii și a unei practici pentru a ne face să intrăm în legătură cu zeii nu numai prin elevația intelectului nostru, ci și cu ajutorul unor rituri concrete, al unor obiecte materiale care fac să acționeze influența divină unde și când dorim, îngăduind chiar să ni se înfățișeze entități angelice”.

Comparația și influențele între zeul Mercur-Hermes-Thoth și legendarul Hermes Trismegistus a fost analizată de Faivre în [6], în capitolul 3, “From Hermes-Mercury to Hermes Trismegistus: The Confluence of Myth and the Mythical”. Vom aminti faptul că în Antichitate, Strabon îl considera pe Hermes drept cel care a dat legile Egiptului, învățând filosofie și astronomie pe marele preot al Tebei, iar în primele secole ale erei creștine, Sf. Augustin precizează în lucrarea “Despre Cetatea lui Dumnezeu” (“De civitate Dei”) că Hermes Trismegistus este nepotul primului Hermes (zeul), argumentând cu un citat din “Asclepius”: “Așa se face că strămoșul tău, o, Asclepius, inventatorul medicinei, are un templu pe muntele Libiei, pe malul fluviului populat de crocodili (...). În chip asemănător, Hermes, străbunul meu, al cărui nume îl port, ținut acum la loc de cinste în cetatea care a primit numele lui, ajută și îi păzește pe toți [oamenii] muritori care vin acolo din toate părțile”².

2 Opera Hermetică

Literatură hermetică poartă denumirea generală “Hermetica”. În sensul restrâns al termenului, vom viza doar lucrările atribuite lui Hermes Trismegistus. Conform lui Clement din Alexandria (“Strômates”, VI, 4), Hermes a fost autorul a 42 de tratate, dintre care 10 vorbesc despre religie, 10 despre ceremonii sacre, două despre imnuri aduse zeilor și reguli pentru regi, 6 de medicină, 4 de astrologie și astronomie, 10 de cosmografie, geografie și ritual. Potrivit lui Festugière literatura hermetică se împarte în hermetism “popular” și “savant”. Primul înscrie lucrări precum “Liber Hermetis”, “Kyranides” și “Liturgia ‘mithraică’”. Al doilea cuprinde “Corpus Hermeticum”, un ansamblu de 17 tratate în greacă, Faivre sugerând în [7] că reprezintă “culegerea cea mai celebră, care va lăsa o amprentă permanentă asupra gândirii occidentale”, căreia “trebuie să i se adauge ‘Asclepius’ și ‘Fragmente din Stobaeus’”. Acest al doilea tip de hermetism va reprezenta obiectul articolului nostru.

Occidentul a cunoscut Corpus Hermeticum în principal grație traducerii în latină a 14 tratate ale acestuia de către Marsilio Ficino (unul din cei mai importanți filosofi umaniști ai Renașterii), în 1463. Dintre numeroasele traduceri ulterioare, o vom aminti doar pe cea franceză a lui A.J. Festugière [3], iar dintre traduceri engleze, o menționăm pe cea a lui G.R.S. Mead [1], care deși nu e cea mai bună (vezi introducerea), este astăzi în domeniul public, disponibilă gratis tuturor.

Riffard [12] prezintă ideea lui Festugière conform căreia “Corpus Hermeticum” dă naștere la două școli: prima, optimistă și monistă, care privește lumea ca fiind bună și recomandă contemplarea ei pentru atingerea

¹ “*nam nostra ille fides, sermo, benignitas / ac verus genius. fida recursio / interpretesque menae mentis, o noûs socer*”, citat în [6], Ch. I “Hermes in the Western Imagination”, “The Metamorphoses of Hermes in the High Middle Ages”, p. 24.

²[4], Asclepius, XXXVII,3-4, p.181

Divinității (tratatele V, VIII, IX); a doua, pesimistă și dualistă, care consideră lumea ca fiind rea, creată de Demiurg și nu de Zeu, și de a cărei materie trebuie să ne detașăm pentru a atinge Unitatea (tratatele I, IV, VI, VII, XIII). Faivre, în [7], expune un punct de vedere asemănător: “Aspectul optimist și aspectul pesimist, care își împart inspirația operelor din ‘Hermetica’, se regăsesc în hermetismul modern; aspect optimist în măsura în care e posibil să ne unim cu divinul înscriind în interiorul propriei noastre *mens* o reprezentare a universului; aspect pesimist în măsura în care sunt puternic subliniate consecințele căderii asupra stării prezente a naturii”.

3 Principalele idei hermetice

3.1 Corpus Hermeticum

Ne vom rezuma aici la primul tratat din Corpus Hermeticum, numit “Poimandrēs” (“Păstorul oamenilor”), după denumirea sursei cu care dialoghează Hermes: “și am zis: Cine ești tu? Sunt Poimandrēs, a grăit el, Mintea (nous) stăpânirii supreme (authētia). știu ce voiești și te însoțesc pretutindeni”³. Premisa comunicării o reprezintă dorința de a accede la o cunoaștere superioară: “și am zis: voiesc să cunosc lucrurile care sunt și să cunosc natura lor, și să-l cunosc pe Zeu”, iar răspunsul, “Păstrează-mă în mintea ta și orice vei dori să afli te voi învăța”⁴, denotă necesitatea efortului uman spre ascensiune, oglindit în “coborârea” înțelepciunii divine, care devine astfel accesibilă inițiatului.

Poimandrēs prezintă o cosmogonie a elementelor fundamentale, apoi își dezvăluie legătura cu acestea: “eu sunt acea Lumină, Mintea, Zeul tău; eu, care sunt mai înainte de acea natură umedă ce s-a ivit din întuneric, iar acel Cuvânt scânteietor și luminos ieșit din minte este Fiul Zeului (...) înțelege că ceea ce vede și aude în tine este Cuvântul Domnului; iar Mintea este Zeul Tată. Nu se deosebesc între ei, iar unirea lor este Viață”⁵. Prin “Fiul Zeului” se înțelege Lumea perfectă, arhetipală, matrice a creației ulterioare.

Observăm similarități cu geneza biblică, prin ideea Luminii (“Fiat lux”) și a Cuvântului (“In principio erat verbum”). Realizarea legăturii între acestea este tocmai rolul esențial al lui Hermes în dimensiunea sa divină, prin “Viață” înțelegându-se nemurirea spiritului, eliberarea de Soartă. În continuare, Natura “a primit Cuvântul și văzând Lumea minunată a imitat-o, făcându-se astfel într-o lume prin propriile sale elemente și prin nașterea sufletelor”⁶.

Creația Omului este de asemenea similară cu varianta biblică: “Însă Tatăl tuturor lucrurilor, Mintea, care este Viață și Lumină, a zămislit Omul după asemănarea sa, pe care l-a iubit ca pe odrasla sa. Iar omul era nespus de frumos, după chipul Tatălui său”⁷. În plus, este indicat elanul creator al omului: “Însă omul, văzând creația Demiurgului în întregime, a voit neapărat ca și el să făurească, și [astfel] Părintele său i-a îngăduit”⁸, precum și condiția umană duală: “dintre toate cele care trăiesc pe pământ, mai ales Omul este de două feluri: muritor, din pricina trupului, și nemuritor, datorită Omului esențial. (...) deși este mai presus de Armonie, el a ajuns rob Armoniei (...) și fără de somn de la un [Tată] lipsit de somn, totuși el este înfrânt [de somn]”⁹.

Lucrurile create sunt descrise ca fiind inițial androgine, și ulterior despărțite prin gen. Poimandrēs îl învață pe Hermes înțelesul lui “Nosce te ipsum”: “cel ce se cunoaște pe sine merge spre El”, iar “dacă afli că tu însuși ești Viață și Lumină, vei trece din nou în Viață” și “Omul, înzestrat cu Minte, să afle că el însuși [este nemuritor]”¹⁰. Totuși, nu toți oamenii au Minte, ci doar cei virtuoși și vrednici. În final, înălțarea lui Hermes presupune trecerea prin șapte Sfere și înfrângerea unor vicii specifice, în urma acestora protagonistul concluzionând: “Iar eu am întipărit în mine mărinimia și bunăvoința lui Poimandrēs; și fiind plin de ceea ce am dorit mai mult, am fost cu desăvârșire fericit. Căci somnul trupului a ajuns veghe cumpătată a sufletului; și închiderea ochilor – vedere adevărată, tăcerea a ajuns să-mi fie deosebit de rodnică și plină de bine, iar rostirea cuvântului meu – născătoare de lucruri bune”¹¹.

3.2 Asclepius

Traducătorii români precizează că originalul grec al tratatului “Predica desăvârșită sau Asclepius” nu s-a păstrat, ci doar o versiune latină. Discursul hermetic pornește de la principiul corespondenței între unitate și totalitate: “Totul’ este din ‘Unu’ sau ‘Unul’ este din ‘Totul’. Atât de legați sunt unul de celălalt încât

³[4], I Poimandrēs, 2, p. 29.

⁴[4], I Poimandrēs, 3, p. 29.

⁵[4], I Poimandrēs, 6, p. 31.

⁶[4], I Poimandrēs, 8, p. 31.

⁷[4], I Poimandrēs, 12, p. 32.

⁸[4], I Poimandrēs, 13, p. 32.

⁹[4], I Poimandrēs, 15, p. 34.

¹⁰[4], I Poimandrēs, 21, p. 36.

¹¹[4], I Poimandrēs, 30, p. 40.

separarea lor este cu neputință”¹². Acest principiu, rezonând cu celebrul al doilea punct din Tabla de Smarald, îl determină pe Hermes să înfățișeze următoarea idee despre numele divin: “Eu nu cred că un singur nume, oricât de complex ar fi, poate să desemneze Principiul întregii măreții, care este Tatăl și Stăpânul tuturor lucrurilor. Totuși, trebuie să-i dăm un nume, ori mai degrabă toate numele. Căci El este Unul și Totul; de aceea trebuie să spunem că Totul este numele său, fie se cuvine să-l chemăm cu numele tuturor lucrurilor”¹³.

Remarcăm îndrăzneala Trismegistului, refuzul unei atitudini agnostice, impotente (“trebuie să-i dăm un nume”). Întregul tratat este dominat de o atitudine optimistă, un exemplu în acest sens fiind prezentarea condiției umane: “De aceea, Asclepius, omul este o mare minune, o făptură demnă de respect și adorație. Fiindcă el trece ca având natură divină, ca și cum el însuși ar fi Zeul. El cunoaște daimonii și, conștient că are aceeași origine cu ei, ignoră partea omenească a ființei sale pentru a se alătura exclusiv elementului divin”¹⁴. De asemenea, “[omul] își are locul în această fericită sferă din mijloc; astfel încât el iubește tot ce se află mai prejos de el și este iubit de tot ce este mai presus de el”¹⁵.

O altă idee hermetică este aceea despre filosofie, al cărei sens este mai apropiat de ceea ce numim azi teosofie: “Căci, prin darul profeției mele, îți spun că niciun om, după noi, nu va alege calea simplă a filosofiei, care constă în întregime în cercetarea lucrurilor divine și în sfânta religie. Cei mai mulți dintre oameni confundă filosofia cu raționamentul felurit”¹⁶.

Nu în ultimul rând, în acest tratat sunt confruntate conceptele de virtute și viciu, în relație cu omul și destinul său¹⁷. Astfel, referitor la virtute, Hermes afirmă: “Legea acestei ființe duble, omul, este religia, al cărei efect este bunătatea. Desăvârșirea este atinsă atunci când virtutea omului îl ferește de dorință și îl face să disprețuiască tot ceea ce îi e străin”, și pentru a nu fi ambiguu, voi reda și continuarea: “Căci lucrurile pământești, a căror posesie o jinduieste trupul, sunt străine cu totul de cugetarea divină. Asemenea lucruri pot fi numite pe drept cuvânt ‘posesiuni’, fiindcă ele nu se nasc odată cu noi ci sunt dobândite după aceea”¹⁸¹⁹.

În ceea ce privește răul și viciul, deși Lumea rămâne nenăscută, perfectă, al doilea Zeu, totuși Materia “fiind fecundă în toate privințele, poate zămisli și răul”²⁰. Așadar, “Răul a fost prevăzut de Zeu și, atât cât a fost cu putință, a luat măsuri de preîntâmpinare a lui, înzestrând mințile oamenilor cu simțire și cunoaștere și inteligență. Numai prin aceste facultăți, care ne situează deasupra altor animale, putem scăpa de capcanele răului și alte viciului”, iar “temelia cunoașterii este bunătatea supremă”²¹. În alt pasaj, Hermes avertizează: “Însă când domnește ignoranța, viciile sporesc și rănesc incurabil sufletul. Molipsit de vicii, sufletul este, parcă, plin de otravă și poate fi tămăduit doar prin cunoaștere și înțelegere”²².

3.3 Fragmente din Stobaeus

Ne vom rezuma prezentarea la câteva idei din tratatul “Fecioara lumii” (“Kore Kosmou”), intitulat în corespondență cu rolul Persephonei în misterele eleusiene. Isis, în dialog cu Horus, prezintă divinitatea drept “Zeul Suprem, Creatorul și Arhitectul lumii”, și accentuează asupra cunoașterii deopotrivă esoterice și exoterice a lui Hermes “Ei vor citi, a spus Hermes, scrierile mele mistice, și împărțindu-le în două părți, vor păstra unele pentru ei și vor grava pe coloane și pe obeliscuri pe acelea care pot fi folosite omului”.

Se subliniază totodată și ipostaza de erou civilizator a lui Hermes: “Cei ce au învățat de la Hermes legile misterioase ale Zeului, au fost învățătorii și legislatorii omenirii, inițiind-o în arte, în științe și în binefacerile vieții civilizate. Instruiți de Hermes în privința afinităților simpatetice pe care Creatorul le-a stabilit între cer și pământ, ei au instituit reprezentațiile religioase și misterele sacre. și, ținând seama de natura pieritoare a tuturor trupurilor, ei au rânduit inițierea profetică (...)”.

4 Influențe și corespondențe

Influențele hermetismului reprezintă o temă vastă, însă majoritatea studiilor prezintă felul în care hermetismul a contribuit la dezvoltarea esoterismului occidental. Un punct de plecare îl pot constitui capitolele I, II și VI, din [6], iar o carte populară despre cazul lui Giordano Bruno este [15]. De asemenea, cititorul interesat

¹²[4], Asclepius, I,1, p.141.

¹³[4], Asclepius, XX,2, p.162.

¹⁴[4], Asclepius, VI,1, p.146.

¹⁵[4], Asclepius, VI,2, p.146.

¹⁶[4], Asclepius, XII,3, p.154.

¹⁷Aceste concepte apar inevitabil și în francmasonerie, la inițiere și în deschiderea lojei (RSAA), însă nu există vreo rezonanță filosofică specială cu descrierea hermetică.

¹⁸[4], Asclepius, XI,1, p.152.

¹⁹În francmasonerie, ritualul de M.: conține o referință la ‘posesiuni’. Cititorul avizat va găsi armonia ei cu ideea hermetică.

²⁰[4], Asclepius, XV,2, p.156.

²¹[4], Asclepius, XVI,1 și 2, p.157.

²²[4], Asclepius, XXII,1 , p.163.

poate aprecia opere contemporane dezvoltării hermetismului alexandrin: “Oracolele caldeene”, și lucrările lui Apuleius din Madaura, cea mai faimoasă fiind considerată “Măgarul de aur (sau Metamorfozele)”. Hermetismul și-a păstrat influența asupra gândirii esoterice/oculte în epoca modernă și contemporană, două exemple celebre fiind organizația “The Hermetic Order of the Golden Dawn” și opera cvasi-anonimă “Kybalion” [2]. Totuși, în prezenta lucrare vom atinge superficial doar două idei: legătura “tradițională” a hermetismului cu francmasoneria, și similaritățile cu Xvarnah din zoroastrism și ulterior cu gesta graalică, având ca premisă transmiterea ideilor hermetice în lumea arabă, înainte de înflorirea lor în Occident.

4.1 Francmasonerie

Merkur [11] menționează Manuscrisul Kilwinning conținând Vechile Îndatoriri, comentat de Setevenson în [14]: “În ceea ce privește originile masoneriei/geometriei, toate meseriile lumii au fost stabilite de fiii lui Lamech, care este menționat în Geneză. Fiul cel mai mare a lui Lamech, Jabal, a fondat geometria, dar el și frații săi s-au temut de mânia lui Dumnezeu pentru păcatele lor, așa că și-au scris marile descoperiri pe stâlpi de piatră care ar putea supraviețui focului și apei. Apoi a urmat Marele Potop, dar după acesta unul dintre stâlpi a fost descoperit de ‘marele Hermarius’, un strănepot al lui Noe. Acesta a fost Hermes Trismegistus, și cu ajutorul acestui stâlp i-a instruit pe oameni în privința științelor”²³.

În enciclopedia lui Mackey [10], articolul despre Hermes începe astfel: “În toate vechile manuscrise care conțin Legenda Craftului, se menționează Hermes ca unul din fondatorii Francmasoneriei. Astfel, în ‘Grand Lodge Manuscript’, nr. 1, a cărei dată e 1583 – iar formularea este aproape la fel în toate celelalte – se precizează că: ‘Marele Hermarines care a fost fiul lui Cubys, care a fost fiul lui Semmes, care a fost fiul lui Noe. Același Hermarines a fost după aceea numit Hermes, părintele Înțelepciunii; el a găsit unul din cei doi stâlpi de piatră, și a găsit știința scrisă acolo, și i-a învățat pe oameni’ ”²⁴. De asemenea, se menționează diferența între primul Hermes, divinul, și al doilea Hermes, Trismegistus, cât și faptul că opera lui Hermes a influențat riturile și gradele hermetice, însă nu se precizează care sunt acestea. Unii autori descriu o parte din gradele ritului de Memphis-Misraim ca fiind hermetice, însă nici în acest caz, precum nici în cazul lui Mackey, nu suntem în măsură să justificăm acest epitet. Mackey listează termenul de “artă hermetică” ca fiind precursor/sinonimă alchimiei. În final, Mackey sugerează faptul că masonii operativi ar fi știut despre Hermes datorită operei “Polycronycon” de Ranulf Higden, dar deoarece nu am cercetat dovezi istorice în acest sens, considerăm deocamdată ipoteza ca fiind pură speculație.

Faptul că Vechile Îndatoriri menționează un personaj ce pare a fi Hermes Trismegistus nu legitimează în niciun fel vreo “origine” sau chiar “continuitate” a francmasoneriei în epoca hermetismului alexandrin, Mackey însuși vorbind despre “legenda Craftului”. Corespondențele între hermetism și francmasonerie rămân la un nivel simbolic/ideatic. În acest sens, Hermes Trismegistus e menționat în ritualul Calfei (RSAA), grad destinat studiului “mstrlr. ntr. și ale ștnțlr.”, alături de Mse., Ptgra., Pltn. și Prelss.

4.2 Zoroastrism, Islam și Gesta Graalică

Corbin [5] arată corespondențele între Corpus Hermeticum, Sfântul Graal (așa cum este prezentat în romanul lui Wolfram von Eschenbach), Xvarnah, și, grație influenței zoroastrismului asupra gândirii lui Sohrawardî, “teosofia orientală” a acestuia din urmă. Expunerea sa are la bază două cercetări independente, prima dintre ele comparând Craterul hermetic cu Graalul, cea de-a doua arătând influențele “Luminii Gloriei”, Xvarnah-ul zoroastrian, asupra temelor Graalului și ordinilor cavaleresti. Ne vom concentra aici doar asupra aspectelor ce țin direct de hermetism, sau mai bine zis, de Corpus Hermeticum.

Premisa de la care pornește Corbin este aceea că “Hermes este pentru Sohrawardî tatăl Înțelepților și întregii înțelepciuni”. De asemenea, autorul menționează asemănarea destinului spirituale ale misticului, fie că este Zoroastru, Kay Khosraw sau Hermes: “coborârea în această lume, uitarea originii, receptarea chemării, calea de întoarcere, regenerarea și apoteoza”. Articolul în jurul căruia Corbin își construiește discursul, “The Krater and the Grail” [9], descrie trei etape prin care ar fi posibilă transmiterea materialelor hermetice de la sursă la autorul german. Acestea sunt: 1. Conservarea documentelor grecești în literatura siriană și arabă, 2. Perpetuarea tradiției hermetice în civilizația islamică medievală, în special la Sabeenii din Harran, care au supraviețuit în Islam până în secolul al XI-lea și 3. Transmiterea cunoașterii greco-arabe în Occident. În legătură cu Sabeenii din Harran, Merkur [11] menționează că principalul exponent al hermetismului, Thabit ibn Qurra (836-901) a stabilit o școală hermetică “păgână” în Bagdad.

În continuare este descrisă imaginea Graalului în acest “Urparzival”, așa cum îl numește autorul, imagine ce se va suprapune cu Craterul hermetic. Corbin citează din tratatul al IV-lea din Corpus Hermeticum, numerotat cu V și intitulat “Craterul sau Monada” în traducerea românească. Reproducem aici punctele 3 și 4:

²³[14], capitolul 2, “The Medieval Contribution”, secțiunea “Old Charges”, p. 20.

²⁴Pentru un exemplu mai apropiat de izvoarele istorice vezi [13], Appendix A, “Transcript of a ‘Constitutional Roll’ or the Ancient Charges and History of Masonry”

“3. Căci Zeul a împărțit Rațiune (Logos) tuturor oamenilor, însă nu și Minte; nu fiindcă a pizmuț pe cineva, căci pizma nu vine de la el, ci aceasta sălășluiește aici, pe pământ, în sufletele oamenilor care nu au Minte.

Tat: Dar pentru ce, tată, Zeul nu a dat Minte tuturor oamenilor?

Hermes: Fiindcă a voit, fiule, să o așeze la mijloc între toate sufletele, ca o răsplată pentru care trebuie luptat.

4. Tat: și unde a așezat-o?

Hermes: El a umplut un Vas mare cu ea, și a făcut să fie purtat pe pământ, alăturând [acesteia] un Trimis, căruia i-a poruncit să glăsuiește spre inimile oamenilor: Botează-te cu botezul acestui vas, tu, cel ce crezi că te vei înălța la cel ce a trimis acest Vas; tu, cel ce știi pentru ce te-ai născut. Cei ce au înțeles vestirea Trimisului și au fost botezați în Minte, aceștia au fost făcuți părtași la Cunoaștere și când au primit Mintea au devenit oameni desăvârșiți. (...)”

La nivel lingvistic, este sugerat faptul că termenul grec trece în latină în formele “crater” și “cratera”, iar ulterior la formele “gradale” și “graal”. Corbin amintește și tema celor două vase, unul al cunoașterii, și unul al uitării, întâlnite la Macrobius și în cartea gnostică coptă “Pistis Sophia”. Încă o posibilă asociere există în legătură cu constelația Craterului, funcția Graalului devenind aceea de “vas mysticum”.

Un alt simbol important sesizat de Corbin la sfârșitul celui de-al patrulea tratat din Corpus Hermeticum îl reprezintă “piatra magnetică” (“magnētis lithos”): “Acest Chip al Zeului ți l-am descris, Tat, cât de bine s-a putut, iar de îl vei cerceta cu atenție și îl vei vedea cu ochii Minții tale, și îl vei asculta, crede-mă, fiule, vei găsi calea către cele din înalt; ba, mai mult, Chipul însuși te va călăuzi. Căci vederea [divină] are această însușire: pe cei care reușesc să-și deschidă ochii îi prinde de îndată și îi atrage la sine așa cum magnetul atrage fierul”. În legătură cu simbolismul pietrei, istoricul francez amintește de piatra din orientul templului de la Ka’ba, cât și de tradiția provenită de la al șaselea Imam, Ja’far Sâdiq (din ramura șiiită a islamismului), conform căreia îngerul companion al lui Adam nu este recunoscut de acesta din urmă după cădere datorită formei sale minerale. Dar, odată ce omul își deschide ochii, aceasta devine piatra unghiulară a Templului spiritual.

De asemenea, în studiul americanilor citat de Corbin, se dezvăluie ideea că sufletul, simbolizat de Phoenix, este atras de Monadă, sau Graal, simbolizat de piatra magnetică, și astfel purificarea și regenerarea sufletului este simbolizată de moartea și renașterea în foc a phoenixului. Nu vom elabora aici simbolismul păsării Phoenix, aceasta fiind recurentă în numeroase mitologii și surse folclorice, sensul exoteric fiind permanent dublat de unul esoteric (un posibil exemplu e opera lui Michael Maier, în acest caz contextul fiind unul alchimic).

5 Concluzii

Prezentarea hermetismului alexandrin din acest articol are un rol introductiv și sintetic. Am accentuat intenționat aspecte ce țin de personajul mitic Hermes Trismegistus și opera atribuită lui, aceasta din urmă fiind descrisă cât mai apropiat de sursa literară principală, Corpus Hermeticum.

În ceea ce privește influențele hermetismului, ne-am îndepărtat de o caracterizare generală, concentrându-ne asupra două aspecte particulare și independente, și anume francmasoneria și zoroastrismul/legenda gralică. Într-o lucrare ulterioară, ne propunem să analizăm în profunzime legăturile indirecte între ideile hermetismului alexandrin și perspectivele filosofice și morale caracteristice francmasoneriei, având ca mediator imaginarul esoteric occidental din Evul Mediu timpuriu și până în Renaștere, Iluminism, și chiar epoca modernă.

De asemenea, o temă pe care dorim să o dezvoltăm este aceea a rolului hermetismului în epoca sa de maximă prosperitate, precum și relația cu celelalte forme de gândire religioasă și filosofică în primele secole creștine.

Încheiem prin a aminti că opera hermetică, în general, și Corpus Hermeticum, în particular, reprezintă neprețuite mărturii ale cunoașterii filosofice și esoterice în Egipt, regiune privilegiată din care s-au răspândit razele științelor de orice fel. Hermes Trismegistus este figura legendară ce focalizează pletora virtuților umane și condamnă viciul, ignoranța, lipsa cunoașterii, în acest fel călăuzind oamenii din toate timpurile spre perfecționarea lor, în spiritul atributului fundamental al zeului denumit de primul său nume.

Bibliografie

- [1] *Corpus Hermeticum*. London, 1906. Traducere engleză de G.R.S. Mead, publicat inițial ca Vol. 2 al “Thrice Greatest Hermes”, <http://gnosis.org/library/hermet.htm> – accesat 11.11.2012.
- [2] *The Kybalion: Hermetic Philosophy*. Yogi Publication Society, 1908.

-
- [3] *Hèrmes Trismégiste. Corpus Hermeticum.* Les Belles Letres, 1960. Traducere franceză de A.J. Festugière.
  - [4] *Corpus Hermeticum.* Herald, Bucharest, Romania, 2007. Traducere română de Dan Dumbrăveanu and Alexandru Anghel.
  - [5] Henry Corbin. *En Islam Iranien (aspects spirituels et philosophiques) – II Sohrawardî et les Platoniciens de Perse.* Gallimard, France, 1991.
  - [6] Antoine Faivre. *The Eternal Hermes (From Greek God to Alchemical Magus).* Phanes Press, Grand Rapids, Michigan, 1995. Traducere engleză de Joscelyn Godwin.
  - [7] Antoine Faivre. *Căi de acces la esoterismul occidental (vol. I),* volume Porta Magica. Nemira, Bucharest, Romania, 2007. Traducere română de Ion Doru Brana. Titlu original "Accès de l'ésotérisme occidental".
  - [8] R.A. Gilbert. Freemasonry and the hermetic tradition. *Gnosis Magazine*, (6), 1987. <http://www.mastermason.com/luxocculta/hermetic.htm> – accesat 11.11.2012.
  - [9] Henry R. Kahane and Renée Kahane. The Krater and the Grail: Hermetic sources of the Parzival. *Illinois Studies in Language and Literature*, (56), 1965.
  - [10] Albert G. Mackey. *An Encyclopedia of Freemasonry and its Kindred Sciences.* The Masonic History Company, 1914. http://www.freemasons-freemasonry.com/encyclopedia_freemasonry.html – accesat 11.11.2012.
  - [11] Dan Merkur. Stages of ascension in hermetic rebirth. <http://www.esoteric.msu.edu/Merkur.html> – accesat 11.11.2012.
  - [12] Pierre A. Riffard. *L'Ésotérisme (Qu'est-Ce Que l'Ésotérisme? Anthologie De l'Ésotérisme Occidental),* volume Bouquins. Robert Laffont, Paris, France, 2003.
  - [13] Henry Sadler. *Masonic Facts and Fictions. Comprising a New Theory of the Origin of the 'Antient' Grand Lodge.* The Aquarian Press, 1985. Originalul a fost publicat în 1887.
  - [14] David Stevenson. *The Origins of Freemasonry (Scotland's Century 1590-1710).* Cambridge University Press, 1990.
  - [15] Frances Yates. *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition.* University of Chicago Press, 1964.